

ЛИТЕРАТУРА

1. Chandler A.D. Strategy and Structure: Chapters in the History of the Industrial Enterprises. – Cambridge: MIT Press, Mass, 1961.
2. Ansoff I. Corporate strategi. – New York.: Mc Graw Hall, 1965.
3. Уотермен Р. Фактор обновления: как сохраняют конкурентоспособность лучшие компании: Пер. с англ. – М.: Прогресс, 1988. – 362с.
4. Карлофф Б. Деловая стратегия: Пер. с англ. // Научн. ред. и автор послесловия В.А. Приписков. – М.: Экономика, 1991. – 239с.
5. Дойль П. Менеджмент: стратегия и тактика. – СПб.: Питер-Ком, 1999. – 560с.
6. Мильнер Б.З. Теория организации. – М.: ИНФРА – М, 2001. – 558с.
7. Щекин Г.В. Практическая психология менеджмента: Как делать карьеру. Как строить организацию: Научно – практическое пособие. – К.: Україна, 1994. – 399с.
8. Лавизина О.В. Некоторые аспекты управления жизненным циклом организации, понимаемой как социальная система // Менеджмент в России и за рубежом. – 2003. – №5. – С.47-60.
9. Хмелькова Н.В., Попов Е.О. О жизненном цикле внутренней среды организации // Менеджмент в России и за рубежом. – 2004. – №1. – С.119-126.
10. Стелюк Б.Б. Применение биологического подхода к организации // Управління проектами та розвиток виробництва. – 2004. – №4 (12). – С. 142-145.
11. Мескон М.К., Альберт М.А., Хедоури Ф. Основы менеджмента. – М.: «Дело», – 1992. – 702с.
12. Leonard Barton D. Wellsprings of Knowledge. – Harvard: Harvard Business Schoolpress, 1995.
13. Питерс Т., Уотермен Д. В поисках эффективного управления. Опыт лучших компаний. – М.: Прогресс, 1986. – 418с.
14. Джексон Грейсон младший, Карла О'Делл. Американский менеджмент на пороге XXI века. – М.: Экономика, 1991. – 319с.
15. Морозов Ю.Д., Момот В.Е. Путь к организации производства мирового уровня. – Днепропетровск: Наука і освіта, 1999. – 144 с.
16. Ансофф П. Стратегическое управление. – М.: Экономика, 1989.– 519 с.
17. Попов Е.В., Хмелькова Н.В. Эволюционная теория предприятия. – Екатеринбург, 2002.
18. Мешко Н.П., Морозов Ю.Д. Основы применения маркетингового подхода в управлении промышленным предприятием. – М.: Наука і освіта, 2001. – 218с.
19. Войчак А. В., Маркетинговый менеджмент: Підручник. К.: КНЕУ, 1998. – 265 с.
20. Акимова Т.А. Теория организации: Учебное пособие для вузов. – М.: ЮНИТИ – ДАНА, 2003. – 367с.

Стаття надійшла до редакції 17.01.2005 р.

УДК 658.1+303.73

М.С. Рогоза

ИННОВАЦИОННО-ИНВЕСТИЦИОННАЯ МОДЕЛЬ ЭКОНОМИЧЕСКОГО ЗРОСТАНИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ: АНАЛИЗ ВЛИВУ ЧИННИКІВ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ

Розглянуто аналіз і роль чинників інноваційно-інвестиційної моделі економічного зростання при ефективному використанні людських ресурсів в умовах ринкової трансформації, напрямки інноваційного розвитку в науково-технологічній сфері, заходи для сфери формування виробничої інфраструктури підприємств. Дж. 5.

Вступ. Значна увага в економічній літературі приділяється механізмам стимулювання таких інноваційно-інвестиційних процесів, які б відповідали новим економічним і соціально-політичним реаліям, забезпечували приплив капіталу

для розвитку внутрішнього ринку високих технологій. Різномісний аналіз складу чинників таких механізмів надав би можливості ефективно впливати на інтенсивний соціально-економічний розвиток. Незважаючи на перехід до ринкових відносин, посилення інтенсивного характеру виробництва, істотного підвищення темпів його росту не тільки не відбулося, але й значно знизився рівень інтенсифікації. Такий важливий показник інтенсифікації, яким є продуктивність праці, істотно не виріс. На це вказують наступні факти. Темп зростання випуску промислового виробництва за десять місяців 2004 року склав 9,5% до рівня грудня 2003 року, але ріст цін за цей період складає 25 відсотків [1, с.29], відповідно зросли витрати праці на виробництво окремих одиниць продукції до 30%. Про зниження рівня інтенсифікації економіки в перехідний до ринкових відносин період свідчать і інші показники. Останнім часом майже у всіх галузях істотно зменшилися коефіцієнти відновлення основних фондів [2, с.123]. Це привело до того, що на багатьох підприємствах ступінь їх зносу наближається до 100 відсотків [2, с.124]. Тенденція зниження темпів інтенсифікації виробництва в умовах ринкової реформи проявляється в багатьох регіонах країни. В зв'язку з цим середній рівень техноозброєності й конкурентоздатності економіки ще більше віддалився від світових стандартів. У цілому темпи впровадження нових технологій у промисловості в 1990-2000-х роках різко знизилися. Кількість підприємств, що впроваджували інноваційні технології в 1994 році, складала 2181 (26%), а в 2002 році – 1506 (14.6%).

Вищенаведене є результатом ситуації, коли держава не створила необхідних умов для залучення у виробництво іноземних капіталів та грошових заощаджень населення, не стимулюються державні й приватно-підприємницькі структури до інвестиційної діяльності, обсяги яких також систематично скорочуються.

В зв'язку з такими темпами розвитку економіки не вирішена проблема ефективної зайнятості в Україні. За даними Міністерства праці й соціальної політики України, у змушених відпустках перебувають 38% працюючих, так зване сховане безробіття зафіксоване на 98% обстежених підприємствах. Найбільше сильно уражені безробіттям вікові групи 24-29 та 39-49 років, працівники із середньою спеціальною та вищою освітою. У складі безробітних переважають особи, що пропрацювали на останньому підприємстві невеликий строк (майже 52% з них мають стаж роботи на ньому не більше 3 років). Цікаво відзначити, що сьогодні практично спостерігається рівновага між звільненими за власним бажанням і скороченням штатів. Іншими словами, видавлюють зі складу трудових колективів працівників, минаючи вивільнення за скороченням штату.

Постановка завдання. Усіляка інтенсифікація економіки можлива через впровадження нових технологій на підприємствах, прискорені темпи розвитку фундаментальної й прикладної науки, широкий розвиток винахідництва й раціоналізацію. Але новинки не завжди оперативно впроваджуються в економіку. У передових країнах за будь-яке вдосконалення на виробництві фахівці завжди одержували гарну винагороду, що стимулює прояв інноваційної активності працюючих цих фірм.

Характерною рисою радянської планової економіки була надмірна чисельність виробничого персоналу (у тому числі – допоміжних і управлінського) підприємств. Давно вже відзначався той факт, що на радянських підприємствах, у порівнянні з аналогічними за профілем й обсягом виробництва в західних країнах, було зайнято у два-три разів більше працівників. Це гальмувало впровадження нової техніки й працезберігаючих технологій, перешкоджало росту продуктивності праці, послабляло конкурентоздатність вироблених товарів, сприяло широкому поширенню зрівнялівки в оплаті працівників, придушенню в

них стимулу до кращої роботи. Директори радянських підприємств керувалися догмами економічної теорії про принципову несумісність соціалізму й безробіття (на підставі відомої логіки, відповідно до якої, «цього не може бути, тому що цього не може бути ніколи») [2].

Інша справа – приватні власники, які беруть під контроль підприємства в результаті їх приватизації: вони прагнуть мати оптимальну кількість працівників для стійкого здійснення виробничого процесу з метою одержання стабільного прибутку.

Тому актуальним питанням в напрямку інноваційного розвитку підприємств є ефективність зайнятості через такий показник, як норма безробіття. У цей час популярною є точка зору про те, що повна й ефективна зайнятість досягається при наявності так названої природної норми безробіття. Природна норма безробіття – це такий її рівень (при даній структурі попиту та пропозиції), що втримує незмінними рівні реальної заробітної плати й цін при нульовому прирості продуктивності праці. На практиці вона обчислюється підсумовуванням текучого (фрикційного) і структурного безробіття. Структурне безробіття пов'язано з вивільненням працівників у результаті структурної перебудови економіки під впливом науково-технічного прогресу. Наприклад, для США такою нормою сьогодні є рівень безробіття в 5,5-6,0%.

Деякі пропонують для визначення повної й ефективної зайнятості в Україні використати норму природного безробіття, що у західних країнах дорівнює 5-6%.

В Україні важко розрахувати таку норму, оскільки незавершено структурну перебудову, неточні або відсутні статистичні дані з продуктивності праці. Спрощений варіант дозволяє вважати норму природного безробіття за її рівнем в умовах неприскорюваної інфляції. Україна поки не домоглася стабільного й низького рівня (2 - 4% у рік) росту інфляції. Крім того, проблема ускладнюється наявністю високого схованого безробіття (зайнятих неповний робочий день, неповний робочий тиждень та ін.). Тому судити про ефективність зайнятості за нормою природного безробіття в Україні поки не можна.

Через те, що держава не створила необхідних умов для залучення іноземних капіталів, важливе залучення до виробництва грошових заощаджень населення. Для цього діяльність держави має стимулювати державні й приватно – підприємницькі структури до інвестиційної діяльності, обсяги яких повинні систематично збільшуватись.

Практично забуті й позаінвестиційні кошти розширення зайнятості. Для цих цілей треба стимулювати підприємства там, де це можливо, до збільшення коефіцієнта змінності робіт.

До числа основних макроекономічних факторів, які впливають на активність механізмів інноваційних технологій розвитку підприємств, варто віднести:

– обмеженість внутрішнього попиту й наявність кризи збуту на внутрішньому ринку у зв'язку з відсутністю вільних фінансових коштів підприємств і падінням реальних доходів населення;

– мляву інвестиційну активність, відсутність потоку коштів з фінансового в реальний сектор економіки, жорсткість вимог до забезпечення кредитів з боку фінансових організацій; неконкурентоздатність продукції вітчизняного виробництва в умовах зростаючого тиску з боку імпортних товарів.

Таким чином, на стадії переходу до ринкової економіки складність економічної ситуації в Україні полягає в тому, що не сформовано оптимальної інвестиційно-інноваційної моделі економічного зростання. В економічній літературі зараз часто піднімається питання про напрями, на яких необхідно концентрувати інвестиційні ресурси з метою прискорення впровадження інноваційної моделі розвитку економіки нашої країни. З метою визначення

інвестиційних пріоритетів та формування інноваційної стратегії трансформаційних перетворень необхідно визначити механізми всебічного регулювання таких процесів і перетворень, включаючи і людський фактор.

Результати дослідження. Обсяг капіталовкладень нерозривно пов'язаний з інноваційними процесами. Сьогодні народне господарство, крім деяких галузей, не має достатніх внутрішніх стимулів до інноваційних капіталовкладень. Найбільш ефективною мірою, що стимулює підприємства до інновацій, могло б стати зміна амортизаційної політики, перехід до прискореної амортизації.

Велике значення в реалізації інвестиційних проектів, збільшенні обсягів виробництва як найважливіших коштів приросту чисельності зайнятих має фінансово-кредитна політика держави. Податкова, кредитна системи, практика надання субсидій, дотацій, пільг повинні стимулювати економічний розвиток, робити вигідним збільшення обсягів виробництва, відкриття нових робочих місць. Сформована практика стягнення податків така, що чим більше підприємство виробляє продукції, тим пропорційно більше платить податків. Це не стимулює збільшення обсягів виробництва, відкриття нових робочих місць.

Дослідження й ефективне регулювання соціально-економічними системами в сучасних умовах можливо тільки за умови використання новітніх наукових напрямків в економіці, таких як системний підхід. Зайнятість міського населення як соціально-економічне явище можна визначити як систему, що складається із трьох блоків, відображаючих диференціацію зайнятості: за формою організації робочого часу; за пріоритетністю й сферою додаткової праці; її правомірністю й наслідками. Сучасну систему зайнятості міського населення можна охарактеризувати як змішану, тому що в ній має місце взаємодія різних форм власності (державної і недержавної) і різні види зайнятості (основна, додаткова, зареєстрована, незареєстрована й т.д.). Суть такої різнобічної інтеграції полягає в розробці відповідного механізму регулювання зайнятості, бо існуючий характер зайнятості не стимулює працівників до впровадження інноваційних технологій та інтенсифікації виробництва за їх допомогою.

В науково-технологічній сфері можливо виділити такі напрями для інноваційного розвитку:

- системне вирішення питань підвищення технологічного рівня, поліпшення якості й конкурентноздатності підприємств;

- стимулювання технологічного відновлення підприємств шляхом надання допомоги в проведенні досліджень і впровадженні інновацій; використання лізингу машин і устаткування; надання консультаційних послуг у сфері інновацій і нових технологій, створення мережі технопарків і технополісів;

- створення високотехнологічних підприємств на базі основних фондів підприємства-банкрутів.

У сфері формування й розвитку виробничої інфраструктури підприємств, які впроваджують інновації, пропонується:

- стимулювання використання особистих заощаджень населення для інвестицій у виробництво через банки;

- пільгове кредитування підприємств на етапах введення інноваційних технологій;

- надання субсидій на пріоритетні науково-технічні й венчурні програми й проекти;

- гарантування й страхування кредитів;

- зменшення обсягів прямих трансфертів держави на фінансування поточних витрат підприємства й інших форм державної підтримки з поступовою заміною їх на кредитні механізми фінансування;

– стимулювання діяльності банків і інших елементів ринкової інфраструктури до обслуговування потреб підприємств може здійснюватися через страхування фінансово-господарських ризиків підприємства та удосконалення методів підтримки діяльності банків з боку Національного банку України;

– створення в кожному регіоні досить повного набору елементів ринкової й виробничої інфраструктури.

Треба сказати, що малий бізнес займає істотне місце в розвитку нових напрямків автоматизації виробничих процесів, нових технологій у галузях електроніки, кібернетики, інформатики, програмування й т.д. В економіці США підприємства цієї сфери забезпечують створення й освоєння майже половини науково-технічних і прикладних розробок. А внаслідок низької ціни робочої сили в Україні й значного інтелектуального й кваліфікаційного рівня наукових фахівців в умовах перехідної економіки створюються спільні малі підприємства, які в основному працюють на економіку західних країн, що негативно позначається на розвитку національної економіки. У середньому на один долар витрат припадає в 17 разів більше нововведень у малих підприємствах у порівнянні з великими [3]. Значення цієї функції малого підприємництва в умовах нашої економіки важко переоцінити, з огляду на спрацювання устаткування і його морально-фізичного старіння більше ніж на 65% [4].

У плані інноваційної сприйнятливості можливе внутріфірмове підприємництво ("інтрапренеринг"), дозволяючи своїм співробітникам протягом півроку працювати над реалізацією тієї або іншої ідеї при гарантії збереження основного робочого місця, на яке новатор завжди може повернутися, якщо його ідея виявиться нежиттєздатною. Таким чином, співробітник працює на двох роботах: на своїй старій роботі й у новій "невидимій" підприємницькій фірмі. Але фактично його робочий час збільшується лише на сорок відсотків, оскільки його звільняють від частини основних обов'язків. Якщо через півроку ідея буде реалізована, співробітник може повністю зосередитися на її комерціалізації і його буде підтримано. У випадку невдачі співробітник повертається на своє основне робоче місце. Ми ж на сьогоднішній день можемо констатувати тенденцію падіння інноваційної активності виробничої сфери: якщо 1990 році на 100 тис. чол. реєструвалося тридцять п'ять винаходів, то тепер тільки три [5].

Висновки. У перехідний період переходу до ринку пропонується оптимальну інвестиційно-інноваційну модель економічного зростання розглядати таким чином: найважливішим фактором росту соціально-економічної ефективності виробництва й конкурентноздатності продукції є інноваційний розвиток підприємств через залучення інвестицій і ефективне використання потенціалу зайнятості. Для росту рівня і якості життя необхідно вжити термінові заходи для підвищення ефективності й темпів зростання інтенсифікації виробництва. Оскільки останнім часом ситуація в економіці дещо покращується, з'являються резерви для підвищення інтенсифікації виробництва, а отже, і росту конкурентноздатності продукції. Найважливішою умовою прискорення процесу інтенсифікації є державне регулювання економіки, коли є пряме державне фінансування або створюються пільгові умови для тих підприємств, які розширюють науково-дослідну діяльність, впроваджують прогресивну техніку й технологію. Варто використовувати й методи прискореної амортизації фондів.

Для підвищення рівня конкурентноздатності продукції й економічної ефективності економіки велике значення має також розробка теоретичних проблем вивчення впливу інтенсифікації виробництва на ріст його ефективності при ринкових відносинах. У цьому зв'язку відзначимо, що проблемами економічного росту, виявлення різних стадій етапів економічного розвитку займалися багато великих вітчизняних і закордонних учених. Одна із найновіших

і найвідоміших теорій економічного розвитку, що поширює, зокрема, явище конкурентноздатності продукції, передбачає економічний ріст у бік ускладнення джерел конкурентних переваг і зміцнення позицій у високоефективних галузях, який супроводжується швидким ростом ефективності всієї економіки. При цьому рівні економічного розвитку різних країн представляють у вигляді деякого ряду стадій розвитку конкуренції. Вони розрізняються за специфічними джерелами досягнення конкурентноздатності на світовому ринку, а також за видами і ступенями розвитку успішно функціонуючих галузей. З огляду на те, що питанням підвищення рівня конкурентноздатності підприємств для вирішення економічних, соціальних і демографічних проблем країни приділяється першорядне значення, то в подальших дослідженнях у даному напрямі стадії конкурентноздатності розглянути докладніше і врахувати в моделі інноваційно-інвестиційного зростання економіки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вісник Національного банку України, №12, 2004. – С.39.
2. Павлов К.В. Интенсификация производства как фактор повышения конкурентоспособности продукции.//Вісник економічної науки України. Науковий журнал. №2(6). – Донецьк, Юго-Восток, ЛТД, 2004. – С.123-129.
3. Суханов А.А. Малое предпринимательство в условиях перехода к рынку. – М., Экономика, 1991. – С. 7.
4. Малі підприємства Львівщини. Держкомстат України. – ЛОУС, 2002. – С. 4.-92.
5. Послання Президента України до Верховної Ради країни "Європейський вибір" //Урядовий кур'єр" від 4 червня 2002р. – С. 5-12.

Стаття надійшла до редакції 25.01.2005 р.

УДК 311.213.4(075.8)

В.В. Калюжный

ОЦЕНКА ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОСТОЯНИЯ ОТРАСЛИ НА ОСНОВЕ АНАЛИЗА ИНФОРМАЦИОННОЙ АКТИВНОСТИ СПЕЦИАЛИСТОВ

Предложен новый подход к оценке эффективности инновационного проекта путем исследования списка публикаций специалистов, работающих в отрасли, к которой относится продукт проекта. На конкретном примере показана возможность получения оперативной и достоверной информации о состоянии отрасли посредством таких списков публикаций. Рис. 6, ист. 8.

Ключевые слова: инновационная стратегия, инновационный проект, информационное обеспечение, информационная активность специалистов, исследования, оценка состояния отрасли.

Постановка проблемы. Реализация инновационной стратегии развития экономики любого государства, в том числе и Украины, предполагает всестороннее обновление техники и технологий выпускаемой продукции и оказываемых услуг во всех сферах человеческой деятельности. А это означает, что в сжатые сроки необходимо разработать и внедрить огромное количество инноваций во все отрасли народного хозяйства.

Решение бесчисленного множества так непохожих друг на друга задач, абсолютное большинство из которых носит творческий характер, как показывает положительный мировой и отечественный опыт, возможно посредством